

DEN PLATS I SKELLEFTEÅ/ HEDENSBYN DÄR
TORA BERGSTRÖM GIFT ANDERSSON,
KVARNÅSEN OCH HELGA BJÖRK GIFT
LINDGREN, RAGGSJÖ, ARBETADE SOM
PIGOR UNDER 1920-TALET

Eskil Tåg-2009

I mitten av 1920-talet åkte Tora Bergström från Kattisberg, Norsjö (senare gift med Johan Andersson Tåg Kvarnåsen, Norsjö kommun) och Helga Björk från Björkås, Norsjö (senare gift med Andreas Lindgren, Raggsjö, Norsjö kommun och mamma till författaren Torgny Lindgren) till Skellefteå och Hedensbyn för att arbeta som pigor. Förmodligen lite förväntansfulla till att möta den stora staden Skellefteå. Min mamma Tora hade säkert berättat något om detta men jag hade som ung inte hört efter så noga. När Kristina och jag hade köpt huset på Strågatan 10 i Hedensbyn Skellefteå 1984, i den så kallade Focobyn, och Tora kom på besök för att se hur det såg ut där vi bodde så var hennes första kommentar; ”Den här platsen känner jag kanske bättre än er. Det var här som Helga och jag var pigor i mitten av 20 – talet”. Tora berättade att hon hade varit piga hos en familj som hette Olofsson och Helga hos familjen Karlsson. Husen låg bredvid varandra. Tora berättade också att de hade tjänat som pigor under ett år och att de hade haft det mycket trevligt. De hade tydligen blivit lite förälskade i några spelemän under det här året i Skellefteå. De åkte dock tillbaka till sina byar i Norsjö kommun och där slog den riktiga kärleken till så det blev ”n Johan Andersson Tåg Kvarnåsen för a Tora 1928” och

”n Andreas Lindgren Raggsjö för a Helga” 1930.

Enligt Tora så var huset där Helga arbetade strax norr om den tomt som vi har vårt hus och det hus där Tora arbetade var väster om vårt hus på Strågatan 10, på nuvarande adressen Strågatan 7. Det hus där Tora var piga är fortfarande kvar efter all utbyggnad på området. Huset är dock utbyggt och restaurerat. Karlssons hus där Helga arbetade är rivet liksom alla de andra gamla husen på området.

Först långt senare, hösten 2003, tog jag kontakt med några äldre personer och frågade om de kände till någon Olofsson eller Karlsson som skulle ha bott i detta område. Det visade sig att det fanns kvar två systrar Olofsson, Telma och Lilly (93 år respektive 85 år 2009), som tydligen skulle vara mycket vitala. Ringde upp dem och förklarade för den äldre systemen Thelma Olofsson vem jag var och att Tora hade varit piga hos dem någon gång i mitten av 20-talet. När Thelma hörde namnet Tora så svarade hon direkt; ”Tora Bergström från Kattisberg. Tora minns jag mycket väl. Vi har hennes brudkort i rummet i vår lägenhet på Morön”. Thelma fortsatte och berättade i telefonen att Tora hade en kamrat med sig från Norsjö som hette Helga Björk och hon var piga hos familjen Karlsson i huset bredvid. Redan dagen därpå blev jag hembjuden på kaffe till Thelma och hennes yngre syster Lilly. Under några timmar fick jag mig berättat om hur det var med Helga och Tora, vad de hade gjort, hur länge de hade varit där och att Olofssons och Karlssons familjer hade mycket gemensamt, bland annat den stora matkällaren.

Tora och Helga hade tydligen varit mycket omtyckta av Karlssons och Olofssons. Thelma berättade att Helga hade varit nära att drunkna när hon tillsammans med Tora och andra ungdomar hade åkt häst över Skellefteälven för att besöka Tuböle för att dansa. Helga hamnade i vattnet på hemresan men räddades av Herman Ögren från Bergsbyn. Hade Helga drunknat hade vi inte haft en Västerbottensförfattare på stol nr 9 i svenska akademien idag.

Thelma och Lilly tog fram bilder från de olika husen och berättade var de låg i förhållande till dagens byggnader och gator. Se nedanstående bilder från de fastigheter där pigorna från Raggsjö och Kvarnåsen arbetade och hade en del av sin ungdomstid och hur det ser ut idag. De ritade även en skiss över området och beklagade att de inte hade något kort som visade hela området i stort. Tyvärr hittade de inte några kort av Tora och Helga från deras tid som pigor.

Det känns otroligt att när jag tittar ut från vårt hus på Strågatan 10 så ser jag platserna där Helga och Tora bodde ett helt år under mitten av 1920-talet. Slumpen är otrolig.

Bild från hur det ser ut idag.

Kristina och Eskils gula tegelhus på Strågatan 10. Till höger (väster om vårt hus) syns Olofssons röda hus, där Tora arbetade som piga ett år under mitten av tjugotalet. Karlssons hus stod ungefär där den blå parkeringsskylten står och till vänster (öster om vårt hus) bodde slaktar Stenberg. Stråets och Byängens förskolor Strågatan 15 är i anslutning till parkeringsplatsen strax hitom skylten. (Foto Fredrik Tåg november 2009)

Foto: Lilly Olofsson som tagit kort av sin mamma.

I det vita stora huset i bakgrunden arbetade Helga Lindgren som piga hos familjen Karlsson. Det var det största huset på området. Det ser ut som en herrgård. Kvinnan i förgrunden är fru Olofsson som arbetar i sitt grönsaksland framför sitt eget hus. Bakom henne är den matkällare som Karlssons och Olofssons hade tillsammans. Huset bakom källaren är Olofssons vedbod och till vänster en bit av deras ladugård. Avståndet mellan Olofssons och Karlsson gårdar var ca 75 till 100 meter.

Karlssons hus, som hade fått en ny ägare, revs i början av 1960-talet och Lilly Olofsson berättade att det var med sorg i hjärtat som hon såg hur de slog sönder de fina kakelugnarna och fyllde igen en gammal brunn. Enligt Lilly tillhörde familjen Karlsson förmodligen de förmögna i samhället. Barnen lämnade Skellefteå för Göteborg och Tibro. Pojken startade en lampfabrik i Tibro och flickorna gifte sig i Göteborg. Mamman blev innebränd när hon besökte en av sina flickor i Göteborg och låg över i deras sommarstuga. Thelma berättade att dagen före att fru Karlsson innebrändes hade hon fått ett brev från henne där hon skrev att hon var vid liv och lyckligt hade kommit fram till Göteborg.

Karlssons hus var på den plats där förskolan ligger idag mitt emot vårt hus på Strågatan 10.

Gårdar i
grannskapet

1964

Äppelblomstid

Lidens-gården

Ytterligare två bilder från Karlssons gård i Hedensbyn där Helga var piga . Drängkammaren var på övre våningen längst till höger och pigkammaren längst till vänster. De två fönstren närmast pigkammaren hörde till "saln". På baksidan fanns dessutom en utbyggnad. Kortet togs strax före att huset revs 1964 för att lämna plats till det nya bostadsområdet som började byggas 1965. Ägare till gården när den revs var Lidén.

I detta hus var Tora piga. Här kan man se trädgårdslandet på framsidan av huset (se även bilden där fru Olofsson arbetar i trädgårdslandet, framför Karlssons hus). Thelma berättade att de och Karlssons barn hade så mycket med varandra att de nästan upplevde sig som systrar och bröder. Olofssons hus finns kvar men är idag restaurerat och ägs av Mats Holmlund som driver ett måleriföretag. Längst till höger på övre våningens baksida var pigkammaren.

Här kan man se Olofssons hus från baksidan. Längst till vänster hitanför hässjorna på ovanstående bild går idag vägen upp till E4, den så kallade Östra leden.

På nedanstående bild kan man se slaktare Stenbergs hus som är beläget ca 50 meter öster om vårt hus på Strågatan 10. Lilly Olofsson finns med på kortet.

Lilly Ringa Göta